

CONTRABANDA CU PRODUSE DIN TUTUN

Ce este contrabanda?

Dacă la transportarea încărcăturii un lot mare de țigarete ajunge pe piața neagră, în acest caz este vorba de contrabandă organizată cu tutun. Direcționând pe piața neagră țigaretetele, care se află în lanțul de canale de distribuție en-gros și nu sunt încă impozitate, traficanții pot evita achitarea tuturor taxelor.

Mulți înțeleg greșit cauzele contrabandei, crezând că aceasta se produce din cauza diferenței în ratele de impozitare în diferite țări.¹ În realitate, chiar în cazul în care toate țările ar avea aceleași prețuri la produsele din tutun și același sistem de taxe, comerțul ilegal ar continua în aceleași proporții.

Învingători și învinși în cazul contrabandei: rădăcina “motivelor deformatate”

Problema constă în faptul că pierderile din cauza contrabandei le suportă bugetul de stat, nu producătorii de tutun și en-gros-iștii, care controlează canalele de distribuție. **Producătorii de tutun și en-gros-iștii sunt cei care beneficiază de pe urma comerțului ilegal:** primesc veniturile din vânzările primare de produse din tutun; plasarea pe piață a țigaretelor ieftine de către contrabandiști scade prețurile și prin urmare, crește cererea; contrabanda oferă, de asemenea, motiv celor care fac lobby companiilor de tutun să insiste pentru reducerea ratelor de impozitare a produselor din tutun, din nou în vederea creșterii cererii. Profitul din contrabanda cu țigarete este imens. Astfel de comerț este considerat a fi la fel de profitabil ca traficul de droguri, doar pedeapsa pentru contrabanda cu țigarete este mult mai mică.

“Motivația deformată” este atunci când containerul de țigarete cu un lot în valoare de două milioane de dolari s-ar putea cumva “pierde” în timpul transportării. Pierderile în acest caz sunt suportate de acele țări, unde produsele vor fi vândute. Companiile de tutun și en-gros-iștii oricum își vor primi partea lor de profit, chiar dacă marfa ajunge pe piața neagră. În cazul în care companiile de tutun și en-gros-iștii ar fi dorit să nu permită dispariția unui lot de marfă în valoare de două milioane de dolari, nici contrabanda nu ar fi avut loc. Dar ei au motive opuse – să ajute contrabanda.

De ce are loc contrabanda?

Companiile de tutun afirmă că principalele cauze ale contrabandei cu țigarete sunt impozitele mari și la reducerea contrabandei poate contribui doar micșorarea ratelor de impozitare. Dar contrabanda se întâmplă peste tot în lume, chiar și în acele regiuni în care taxele sunt scăzute.

În realitate, prețul este doar unul dintre multitudinea de factori ce influențează nivelul comerțului ilegal. Alți factori sunt:

---

¹ L. Josens, M. Rowe “A acoperi golul: soluția pentru comerțul ilicit de tutun”. Jurnalul Internațional de tuberculoză și maladii pulmonare, martie 2003, 7 (3): 214-222. Europa de Vest are cel mai mare preț la țigarete în lume (în 1996, a fost de patru-cinci ori mai mare decât în Africa, Orientul Mijlociu și Europa de Est. Totuși, în pofida prețurilor ridicate, nivelul de contrabandă aici este mult mai mic decât în alte regiuni). (L. Josens, M. Rowe “Cum poate fi redusă contrabanda cu tutun?” BMJ 2000; 321 947-950.

Coparticiparea companiilor de tutun: litigii, precum și documentele descoperite ale industriei tutunului au arătat că companiile de tutun sunt activ implicate în contrabandă. Astfel, liderii industriei tutunului au fost acuzați de contrabandă pe teritoriul Hong Kong și Canadei. Filiala companiei R. J. Reynolds a fost găsită vinovată de contrabanda cu țigarete în Statele Unite și Canada. În 2003, Serviciul Federal Canadian a intentat un proces de 1,5 miliarde de dolari împotriva R. J. Reynolds și Japan Tobacco, acuzându-i de masive vânzări ilegale de țigarete de contrabandă în Canada.² Între timp, autoritățile provinciilor din Columbia au început un proces împotriva companiei Philip Morris. Compania a fost acuzată că a lipsit bugetele locale de venituri de miliarde de dolari, aplicând sisteme complexe de contrabandă și spălare de bani.³ În ianuarie 2005, companiei British American Tobacco i-au fost înaintate acuzații de contrabandă de milioane de dolari pe teritoriul Canadei.

Puncte slabe în sistemele de transportare: lipsa unui sistem de transportare mai sigur permite contrabandiștilor de țigarete să vândă pe piața neagră o cantitate mare de produse din tutun fără impozite și taxe.

Diferența de prețuri în diferite țări: diferența de preț este un factor important ce influențează traficul ilicit. Dar în cazul contrabandei cu produse din tutun pe scară largă și a contrabandei “de tranzit” cu tutun, diferența de preț nu joacă un rol semnificativ. De exemplu, în țările scandinave, unde taxele și prețurile la țigarete sunt mari, contrabanda cu tutun este un fenomen rar.⁴

Vânzările scutite de taxe: prezența unor cantități mari de tutun neimpozitate în comerțul internațional creează oportunități pentru contrabandă.

Insuficiența resurselor: Cele mai multe țări nu direcționează resursele necesare pentru a consolida controlul fiscal asupra tutunului, atâta timp cât acesta nu apare ca problemă serioasă de contrabandă. Este dificil de a distruge rețelele de contrabandă, dar este mult mai ușor de a lua măsuri pentru a preveni apariția acestor rețele.

Supravegherea slabă și pedepse moi: de obicei, contrabanda înflorește în țările unde persistă o atitudine tolerantă față de traficul ilicit. În plus, în multe țări comerțul ilicit cu produse din tutun nu este considerat a fi o infracțiune gravă și pedeapsa pentru acesta este mult mai slabă decât pentru contrabanda de droguri și arme de foc. Contrabanda cu tutun îi atrage pe mulți, deoarece are un potențial imens de câștig, cu o șansă mică de a fi prinși, amendați și/sau închiși.

Insuficiența unei cooperări eficiente internaționale: în timp ce au fost elaborate acorduri internaționale și alte mecanisme pentru a reduce contrabanda de produse farmaceutice, droguri și arme de foc, nu a fost întreprins nimic pentru a reduce contrabanda cu țigarete. Convenția Cadru privind Controlul Tutunului oferă câteva

---

² Departamentul de Justiție, Canada, “Guvernul Canadei anunță măsuri legale împotriva companiilor de tutun”, Comunicat de presă, 13 august 2003. http://canada.justice.gc.ca/en/news/nr/2003/doc_30962.html

³ Pentru detalii vezi www.public-intel.org/story_01_05_2300.htm și Meg Richards “Procesul tutunului din Ecu-ador”. Associated press, 6 iunie 2000.

⁴ Jamie Dovard, “Contrabanda și comerțul cu produse din tutun în Uniunea Europeană”: raport, Londra, decembrie, 1999.

propuneri utile privind combaterea contrabandei. Aceste propuneri trebuie să fie consolidate într-un protocol special (a se vedea mai jos).

Cum contrabanda cu țigarete dăunează societății

Limitarea majorării taxelor: creșterea impozitelor la produsele din tutun este una dintre cele mai eficiente metode de a preveni inițierea fumatului de către copii și de a încuraja adulții să renunțe la acest obicei păgubos.⁵ Contrabanda și frica față de creșterea traficului ilicit împiedică majorarea ratelor de impozitare la tutun în întreaga lume. **Industria tutunului exploatează cu succes aceste temeri, asigurând oficialii că orice majorare a impozitelor la tutun va duce la o creștere accentuată a contrabandei, care la rândul ei ar provoca pierderi la bugetul de stat și creșterea încălcărilor legii.** Între timp, există sute de exemple de majorare cu succes a ratelor de impozitare în întreaga lume și doar un număr mic de cazuri, în care nivelul crescut al comerțului ilicit este întratât de mare încât să forțeze guvernul să reducă impozitele.⁶

Deschiderea piețelor către mărcile occidentale și publicitate: unele țări, inclusiv China, restricționează prin lege circulația pe teritoriul ei a brandurilor din vest. Aceste legi sunt adoptate cu scopul de a proteja producătorii autohtoni. Este demonstrat faptul că astfel de legi pot aduce beneficii societății, reducând influența stilului occidental de viață asupra femeilor și tinerilor. De asemenea, aceste legi au condus la degradarea calității, competitivității și atractivității tutunului, ceea ce permite reducererea atractivității țigaretelor. După cum se menționează în articolul din revista industriei tutunului World Tobacco, contrabanda "a ajutat de a face publicitate unor mărci cu renume mondial de țigarete pe piețele închise pentru import și cererea pentru țigarete din vest pe aceste piețe continuă să crească".⁷

Reducerea finanțării pentru lupta cu tutunul: din cauza contrabandei cu tutun, statele pierd zeci de miliarde de dolari pe an.⁸ Profitul din impozite și taxe vamale (care, din cauza contrabandei, statul nu le primește) trebuie să fie principala sursă de finanțare pentru programele de combatere a fumatului. Pentru că majorarea taxei pentru tutun se respinge din frica de a nu crește comerțul ilicit, se dovedește că chiar și unele speculații despre contrabandă privează controlul tutunului de astfel de finanțare necesară.

Țigarete ieftine: Traficul ilicit aprovizionează cu țigarete ieftine populația sensibilă la prețuri și tinerii, care în caz contrar, ar fi renunțat la fumat.

---

⁵ P. Ja, F. J. Cialupca, Valorificarea epidemiei: guvernele și economia controlului tutunului, Washington: Banca Mondială, 1999), www1.worldbank.org/tobacco/reports.htm

⁶ Numai Guvernul Canadei (1994) și al Suediei (1998) au ridicat taxele pentru tutun și apoi le-au redus din cauza creșterii contrabandei. Acum a devenit cunoscut faptul că în Canada companiile de tutun au fost implicate activ în comerțul ilicit de tutun. Industria tutunului din Canada a servit ca model pentru Statele Unite, care au planificat creșterea ratei de impozitare a tutunului în 1994 și, respectiv, în 1998. Statele Unite au luat "exemplul canadian" drept o lecție și o amenințare pentru acele guverne care planifică majorarea taxelor.

⁷ World Tobacco. Дело мирового табака, 1996, Londra.

⁸ R. Bonner și Cristofer Dru, "Producătorii de tutun au fost observați că ajută contrabanda", New-York Times, 25 august, 1997: www.healthwatcher.net/Smuggling/nyt970825smugbig.htm

Implementarea condițiilor din Convenția Cadru privind Controlul Tutunului

Articolul 15 din Convenția-cadru obligă țările, care au ratificat-o, să întreprindă următorii pași:

- să ia toate măsurile necesare pentru ca toate cutiile și pachetele de produse din tutun și toate ambalajele exterioare pentru astfel de produse să aibă semnul privind țara de origine a tutunului;
- să ceară ca produsele din tutun vândute pe piața internă să aibă inscripția “vânzarea este permisă doar în (denumirea țării)” sau un alt simbol, care ar determina legalitatea vânzărilor;
- stabilirea unui regim eficient de urmărire a circulației produselor din tutun;
- monitorizarea și colectarea de date privind comerțul cu produse din tutun (inclusiv comerțul ilicit) și schimbul de informații între serviciile vamal, fiscal și alte autorități;
- adoptarea și înăsprirea legislației prin pedepse și amenzi pentru comerțul ilicit cu produse din tutun;
- garanția că tot echipamentul de fabricație, țigaretile contrafăcute și de contrabandă confiscate, sunt distruse fără un pericol pentru mediul înconjurător;
- monitorizarea și controlul asupra păstrării și distribuției produselor din tutun, depozitate sau transportate în regim de scutire de taxe vamale;
- cooperarea cu alte țări privind politica de anticontrabandă, urmărirea și procedurile judiciare, în vederea eliminării comerțului ilicit cu produse din tutun;
- luarea de măsuri pentru confiscarea profiturilor din comerțul ilicit cu produse din tutun.

Necesitatea ratificării Protocolului privind comerțul ilicit cu produse din tutun, adoptat la Seul la 12 noiembrie 2012⁹

Deși articolul 15 din Convenția-cadru oferă recomandări pentru a reduce contrabanda, totuși îi lipsesc detalii. Responsabilitățile ar trebui să fie precizate detaliat în Protocol.

Protocolul a fost deschis pentru semnare tuturor Părților la Convenția Cadru privind controlul tutunului la sediul Organizației Mondiale a Sănătății de la Geneva în perioada 10-11 ianuarie 2013 și, ulterior, la sediul Organizației Națiunilor Unite din New York, până la 9 ianuarie 2014.

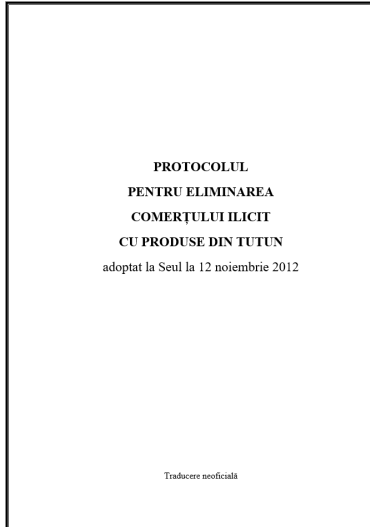
Însă, din cauza unor dificultăți, Republica Moldova nu a semnat Protocolul vizat în termenul stabilit. Prin urmare, luând în considerație faptul că Protocolul respectiv constituie principalul instrument de cooperare pe plan internațional în domeniul combaterii comerțului ilicit cu produse de tutun și că, conform pct.1 al art. 44 din Protocol, este necesară îndeplinirea procedurilor naționale necesare aderării Republicii Moldova la acest instrument internațional.¹⁰

⁹ https://www.who.int/fctc/protocol/illicit_trade/protocol-publication/en/

¹⁰ <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2016/07/18/illicit-trade-tobacco/>

Obiectul Protocolului vizat îl constituie protejarea sănătății publice împotriva efectelor nocive ale produselor din tutun, precum și consolidarea măsurilor fiscale și de altă natură referitoare la controlul și combaterea comerțului ilicit cu produse din tutun.

Scopul Protocolului îl constituie combaterea consecințelor negative economice și sociale ale formelor ilicite de comerț cu produse din tutun.

Protocolul este constituit din 47 de articole care reglementează obligațiile generale ale Părților, **protecția datelor cu caracter personal, controlul lanțului de aprovizionare cu produse din tutun, acțiunile calificate drept ilegale aferente fabricării și comercializării produselor din tutun, schimbul de informații în legătură cu depistarea și combaterea comerțului ilicit cu produse din tutun** etc.

În conformitate cu prevederile art. 40 din Protocol, nu se admite nicio rezervă la acest instrument juridic internațional.

Protocolul a fost înaintat statelor spre ratificare, acceptare, aprobare sau aderare și pentru confirmarea formală sau aderarea organizațiilor de integrare economică regională care sunt părți la Convenția Cadru privind Controlul Tutunului, din ziua următoare datei de la care acesta a fost închis pentru semnare. Instrumentele de ratificare, de acceptare, de aprobare, de confirmare formală sau de aderare se depun la depozitar (Secretarul General al ONU).

Protocolul a intrat în vigoare în a nouăzecea zi de la data depunerii la depozitar a celui de-al patruzecilea instrument de ratificare, de acceptare, de aprobare, de confirmare formală sau de aderare.

Pentru fiecare Parte la Convenția Cadru privind Controlul Tutunului care ratifică, acceptă, aprobă sau confirmă prezentul Protocol în mod formal sau aderă la acesta după îndeplinirea condițiilor stabilite la alin. (1) din art. 45 pentru intrarea în vigoare, prezentul Protocol va intra în vigoare în a nouăzecea zi de la data depunerii instrumentului său de ratificare, acceptare, aprobare, aderare sau de confirmare formală.

În fiecare an, pe piața neagră a produselor din tutun, ajung zeci de miliarde de țigarete.¹¹ Contrabanda provoacă daune grave societății prin faptul că subminează sistemul de impozitare a produselor din tutun, reduce prețul mediu la țigarete și face fumatul accesibil pentru tineri și persoanele cu venituri mici. Veniturile obținute din contrabanda cu produse din tutun ajung la grupările criminale și teroriste. De asemenea, din cauza contrabandei, scad veniturile la bugetul de stat, care este o resursă importantă pentru finanțarea luptei cu fumatul și altor programe de sănătate publică.

Acest material a fost elaborat în baza materialelor științifice publicate, resurselor Campaign for Tobacco-Free Kids, Organizației Mondiale a Sănătății, Ministerului Afacerilor Interne din RM. Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate (Centrul PAS), 2019.

---

¹¹ "Convenția Cadru privind Controlul Tutunului și contrabanda cu tutun. Rezumat al conferinței internaționale privind comerțul ilicit de tutun", New-York, 30 iulie – 1 august 2002. <http://www.ash.org.uk/html/international/pdfs/icittbrief.pdf>.